

הסדר הכספים לחיילי הקבע / עמירה פדן

ידיעות עין השופט מס' 10 - 14.2.1992

קיבוצנו, בהחלטתנו לא להיענות לפניית החיילים בקשר להסדר של משכורות משרתי הקבע בצה"ל, מכביד על חיילינו ועל עצמו – כבית וכחברה.

- א. שרות הקבע בחיל-קרבי, אינו דומה לעבודה בבקר לבשר או בתעשייה. לכן ההשוואה בין שני הדברים השונים האלה, אשר הוצגה באורח אירוני ומיתמם על-ידי דוברים בשיחה, שהציעו, עם כך, לתת אפשרות חיסכון משכורת גם לחבר-הקיבוץ המתלבט (כביכול על-פי ההיגיון שהציעו החיילים), אינה הוגנת מיסודה.
- ב. כיום השרות הצבאי, מבחינה מוראלית בעיקר אך גם תעסוקתית, אינו דומה לשרות הצבאי בעבר, שאנשים רבים בקיבוץ גאים להיות חלק ממנו. בעבר, המדינה כולה הייתה מגוייסת: לבריגדה, להקמתה, נגד האנגלים, לפלמ"ח, נגד צבאות ערב הפולשים, נגד הפדאיונים... המוטיבציה של המתנדבים והחיילים הייתה טבעית, ישירה, ספונטנית והלמה אידיאולוגיה והשקפת עולם מתקדמת, ומילאה את המשרתים בצבא תחושת סיפוק וגאווה. כיום אנו יושבים מול הטלביזיה עם קפה ועוגה וצופים בילדינו-חיילינו "העושים את העבודה" - מדכאים אוכלוסיה זרה, לוחמים נגד ילדים, נשים, חרדים פנטים בשטחים, ונגד "חבריהם" החיילים, שמחסלים חשבונות עם הערבים. (רשימה חלקית).
- הקיבוץ, מצידו, ממשיך לחנך ולשכנע את בניו ליטול על עצמם אחריות ולהתנדב למשימות עם "ראש גדול". אולם, איזה סיפוק ואיזו גאווה מעניק היום השרות הצבאי? האם אין מקום, עם שינוי הנסיבות והמצב, לשנות את התפיסות המסורתיות של הקיבוץ כלפי חייליו, לשנות בהבנות של מושגיהם, רצונם ופניותיהם?
- ג. המצב הכלכלי של קיבוצנו אינו קל. אך האם דווקא על החייל, בשרתו בשנה הראשונה בקבע, בטרם החליט אם יבחר בקיבוץ כדרך חייו לעתיד, לקחת על עצמו את החובה לתמוך בכלכלת הקיבוץ?
- ד. "אנחנו לא קיבלנו, אז גם אתם לא תקבלו". האם לא פעלה הטענה "הנאורה" והעתיקה הזו כמניע סמוי אצל חלק מהדוברים נגד הצעת החיילים?
- ה. מי מכריע את הוויכוח? בפועל, מחליטים חברים מעטים, שבשבילם זו עוד אחת מבעיות החיים, אך לא העיקרית ומסיבות מובנות, רחוקים מושגיהם מעולמם של החיילים. אך הרמת ידם מכריעה.
- לעומתם, אותם צעירים שהוויכוח קובע פרק חשוב בחייהם, מנועים מלהצביע ולהחליט על כך. (בו-זמנית משכורותיהם נכנסות לקופת הקיבוץ). מצב קפקאי. אבסורד.
- ו. מקוממת הגישה, שאם תתקבל פניית החיילים, הרי מרגע שייכנסו לקבע עליהם להסתדר לגמרי לבד מבחינה כלכלית (כאשר הקיבוץ מצידו יחייב אותם בהוצאות על כל צעד ושעל). חיילי הקבע של הקיבוץ אינם יתומים. מחוץ לקיבוץ, חיילים רבים ממשיכים לגור במחיצת משפחתם בתקופת הקבע. אם הם מתגוררים עצמאית גם אז מוצאים הוריהם דרכים שונות כדי לבוא לעזרת בניהם, כדי להבטיח את עתידם. הגישה המנוכרת אל חיילי הקבע, כפי שהוצגה על-ידי חלק מהדוברים, המפקיעה אותם לחלוטין מכל זיקה כלכלית לביתם במידה ופנייתם תמומש, אינה אנושית.

ז. עוול נגרם לחיילים על ידי התדמית שניסו להדביק להם מספר דוברים, כאשר הציגו את עצם פנייתם/הצעתם של החיילים, הקשורה בכסף, כפגם או ככישלון ערכי. הדברים נרמזו ונאמרו בעקיפין וחבל.

החיילים שלנו מוכיחים בשרותם במצבי סיכון ולחץ, עמידה במערכת גבוהה של נורמות מוסריות. זכותו של החייל בגיל 22-25, להתלבט ולא להחליט עדיין האם יהיה חבר קיבוץ גם הוא ערך שיש לכבדו! אף אם הדבר מותנה בסכום כסף שיישמר לזכותו (תוך שהכסף מנוצל בינתיים על-ידי גזבר עין השופט).

ח. מורכבות המצב: צדק גדי בעניין זה, לא כל חיילי הקבע בנויים לפי מודל אחד. ישנם השלמים עם ההסדר הקיים, אך ישנם גם אחרים. האם כולם חייבים "להסתדר לפי המודל

הנוח לקיבוץ", ולא, עליהם לעזוב ולחתוך חד-משמעית! האם אין דרך ביניים?

החיילים עצמם בפנייתם / הצעתם לא "נפנפו" בנימוק המשכנע והקל, שבקיבוצים רבים, כולל השכנים שלנו, מקובלים זה שנים אחדות הסדרים המתחשבים במורכבות הנסיבות ובשוני שבין החיילים. (הסבר הוזכר על-ידי יגאל וגדעון).

הצעה לשיחת קיבוץ אחרת / עמירה פדן

ידיעות עין השופט מס' 11 - 6.3.1992

1. בשיחה ישתתפו נבחרים-נציגים של השכונות, הענפים והשכבות השונות בקיבוץ (לפי מפתח מספרי שייקבע).
2. כל נציג יברר אצל קהל בוחריו את דעתם, בבעיה העומדת לדיון, וייצג בשיחה את דעת הרוב.
3. השיחה תתקיים בשעות היום, (בדומה לפעילות המזכירות המורחבת), למשל, ביום שישי בשעות 13.00 – 15.00
4. הנציגים הנבחרים יהיו חייבים להשתתף בשיחה (אקוויוולנטי לחובת ההתייצבות במקום העבודה).
5. כל חברה וחבר בקיבוץ, נוסף לנציגים שנבחרו, יוכלו להשתתף בשיחה ולהביע דעה, אך לא להצביע.
6. השיחה תתקיים במקום נעים, מחומם/מקורר עם כיבוד צנוע, למשל בלובי של האולם או במועדון לחבר.
7. השיחה תצולם בווידאו, אך תשודר כעבור יומיים. עובדה זו תאפשר:
 - א. הרחבת הנושאים המטופלים.
 - ב. השמטת קטעים (ע"י גוף שייבחר לכך), ששידורם לכל האוכלוסייה, כולל הילדים, מיותר.

חוט של תום ואהבה בסיפורים של עופרה בריל / עמירה פדן

ידיעות עין השופט מס' 17 – 5.6.1992

על רקע הפרסומים העיתונאיים, המדעיים והספרותיים, השופכים בתדירות ביקורת על הקיבוץ של פעם ועוסקים בניתוח תפיסות ואורחות חיים, שהתגלו עם הזמן כטעויות וכשגיאות, ובהתחשב בעובדה, שלי ובוודאי גם לאחרים מבני גילי, זכורים הימים ההם (של לפני 44 שנה) כמושגים של חרדות ומתחים יומיומיים על רקע השואה, מלחמת השחרור ואילוצים של מחסור, למרות עבודתם המפרכת של המבוגרים בהקמת חיים חדשים – בולט צרור הסיפורים של עופרה בריל, "מטמונים ושאר סיפורים" (שיצא לאור בעין-השופט, באפריל 1992) בגישתו ההפוכה.

וכשם שהרבו הראשונים (שצוינו לעיל) למתוח ביקורת, כך גמרה עופרה את ההלל על אותה תקופה עצמה, ובזאת, לטעמי, חשיבותם ויופיים של סיפוריה, שכדאי לקוראם!

בתשעת הסיפורים הקצרים, התרפקה עופרה בחיבה כנה על ימי ילדותה בקבוצת "אלומה", בסוף שנות ה-40, תוך התעלמות מהמימד הטראומתי של אותן שנים.

גישה נוסטלגית מטבעה היא סלחנית וכך תיארה עופרה אפילו סדרת זריקות נגד כלבת ש"חטפה" בבטנה (בסיפור "סוכר גביש") כאירוע מתוק.

דרך הצגת ילדותה באור כה אופטימי, חד-מימדי וזוהר, מקרינה, לדעתי, (אולי בלא יודעין) משהו מתופעת התום הראשוני ורוממות הרוח שאפפה את מקימי הישוב דאז.

להערכת, הסיפורים של עופרה אינם אוסף של זיכרונות סנטימנטליים סתם, אלא תיאורים רגישים, המחיים בבהירות, ולעיתים בצלילות נפלאה, חלק ממרקם וניחוח אותם זמנים. הרי, כדוגמא, ציטוט מהסיפור "המטמון":

"חנן בא להחליף את מרים בהשכבה. היא מיהרה לישיבה של ועדת תרבות. כאשר כולנו היינו מצוחצחי שיניים ועם פיג'מות, אסף אותנו בחדר השינה הראשון לשיחה קצרה. חלק מאיתנו ישב על המיטות וחלק על הרצפה. אהבנו את ההתכנסויות האלה. הייתה בהם תחושה של יחד וטוב היה להיכנס לשנת הלילה עם אותה התחושה".

סביב אנקדוטות מחיי הילדים (שהצטיינו בתחושת מרחב ועצמאות, ביצירתיות וביוזמה – לא אחת פרועה), כניסיון להקים קיבוץ משלהם בג'וערה, קומזיץ מצלופח שנידוג בעין-סוכר ובניית "קו רכבת מקומי", שילבה עופרה תיאורים אותנטיים של נופים, מראות ומנהגים בעין-השופט בתחילת העשור השני של קיומו.

בסיפורים ניתן לקרוא על מטע השזיפים, הדיר, הבריכה הגדולה, קבוצות "עופר", "איילה", "אלומה" – חברת הילדים הראשונה, החדר הקטן של ההורים, מערכות יחסים בין ילדים למבוגרים, כשברקע מהדהדים המאורעות הגדולים, כמו מלחמת השחרור, שהצטיירה (לפי עופרה) כעוד הרפתקה בעיני הילדים. גם הקונספציה הרעיונית התמימה והחד-משמעית, שעליה התחנכו אז, משתקפת מן הסיפורים (ההחלטה על החזרת התכשיטים לערבים, כאשר ישבו לגור בכפריין, בסיפור "המטמון").

עופרה, בכתיבתה, בחרה להתעלם, לרכך ולעגל את המכאובים והקשיים המרובים של העבר. לכן, לדעתי, לא הגיעה למיצוי עמוק ושלם של תקופת ילדותה (וממילא התקופה של עין-השופט), אולם חוט התום והאהבה שבו טוותה את סיפוריה (למען קהל של ילדים ומבוגרים, שעדיין

ילדים), מעביר לקוראים שמץ התנסות באותה חוויה נדירה של אופוריה – היא תחושת החג
התמידי, שליוותה את מייסדי הקיבוץ ובכורי ילדיו.

דברים בטקס השקיעה בפתח שנת תשנ"ד / עמירה פדן

ידיעות עין השופט מס' 21 - 15.09.1993

כדור השקיעה גולש במערב,
וסוגר את שנת תשנ"ג.

עוד מעט ידלקו בשמים
כוכבים של ערב חג
ואנו עדים לרגע
של יציאת ישן מפני חדש.

הלילה היורד יעטוף אל ליבנו,
שחור קרבות ושנאה
"בדמיך חיי" מחלחלים בתוכנו,
ציוויי אדום השקיעה
ואנו על קו התפר,
ניצבים בין אבדן לתחייה.

מחר תעלה השמש במזרח
ובקרניה תיזקר שנת תשנ"ד.
מכל חיינו, תהיה זו לבטח,
שנה אחרת ושונה -
פותחת שערים ומעשים
בתקוה עתיקה – חדשה.

כל איש יחרוש חרישו
ויעבדו אדמתם בשלום
והארץ תיתן יבולה.
לא ירעו ולא ישחיתו
כי מלאה הארץ דעה
ומועדים לשמחה.

